

University of Groningen

Herverdeeleffecten van de voorgenomen afschaffing van de OZB op woningen

Allers, M.A.

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2002

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Allers, M. A. (2002). *Herverdeeleffecten van de voorgenomen afschaffing van de OZB op woningen*.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Herverdeeleffecten van de voorgenomen afschaffing van de OZB op woningen

dr. M.A. Allers

Rapport 02-04
September 2002
ISBN 90 76276 23 4

COELO

Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Faculteit der Economische Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen
Postbus 800
9700 AV Groningen

www.coelo.nl

Inhoudsopgave

0. Voorwoord.....	4
1. Inleiding	5
1.1. Algemeen	5
1.2. Herverdeling gezien vanuit de burger	5
1.3. Herverdeling en de gemeentebegroting.....	7
1.4. Opbouw rapport	7
2. Herverdeling via de algemene uitkering.....	8
2.1. Berekening	8
2.2. Uitkomsten.....	10
3. Gevolgen voor gemeentebegrotingen	12
3.1. Gederfde belastingopbrengst.....	12
3.2. Per saldo effect op de gemeentebegroting	13
4. Mogelijkheden om financieel nadeel op te vangen	16
4.1. Inleiding	16
4.2. Kostendekkend maken riool en reiniging.....	17
4.3. Andere mogelijkheden om de eigen inkomsten te verhogen	18
4.4. Bezuinigingsmogelijkheden	20
5. Achtergrond financieel tekort	22
5.1. Uitsplitsing tekort	22
5.2. Welke gemeenten worden getroffen?.....	22
5.3. Lage woz-waarde, hoge tarieven?	24
5.4. Andere oorzaken	25
6. Compensatie door het Rijk?	26
6.1. Ad hoc-regeling	26
6.2. Aanpassing Financiële-verhoudingswet.....	26
7. Conclusies	28
7.1. Herverdeling	28
7.2. Verschillen in voorzieningenniveau en financiële problemen	28
7.3. Conclusie	28
Bijlage: bedragen per gemeente.....	30

0. Voorwoord

Dit rapport is niet in opdracht geschreven, maar is een eigen initiatief van COELO. De auteur dankt Mattheus Wassenaar en Cor Sträter van het ministerie van Financiën voor het beschikbaar stellen van gegevens over de algemene uitkering, en Eduard Gerritsen, Sandra Schrantee en Cees Sterks voor commentaar op een eerdere versie van dit rapport. Eventuele resterende onvolkomenheden komen voor rekening van de auteur.

1. Inleiding

1.1. Algemeen

In het Strategisch Akkoord van het kabinet Balkenende staat het voornemen om de OZB op woningen af te schaffen. Eerder is al aangetoond dat er eigenlijk geen goede argumenten zijn voor afschaffing van de OZB op woningen, en dat aan afschaffing juist allerlei nadelen zijn verbonden.¹ Omdat de kans bestaat dat dit voornemen desalniettemin wordt uitgevoerd is alvast onderzoek gedaan naar de financiële gevolgen van afschaffing van de OZB op woningen.

De gemeenten zouden voor afschaffing moeten worden gecompenseerd door een storting in het gemeentefonds.² Alle gemeenten samen zouden daardoor na afschaffing van de OZB op woningen evenveel te besteden hebben als voor de afschaffing. Voor afzonderlijke gemeenten geldt dit echter niet. Het is interessant om na te gaan hoe groot de herverdeeffecten zouden zijn als dit voornemen zou worden uitgevoerd. De herverdeeffecten van afschaffing van de OZB op woningen kunnen op twee manieren worden beschouwd: vanuit het perspectief van de burger, en vanuit dat van de gemeentelijke begroting.

1.2. Hervreiding gezien vanuit de burger

Afschaffing van de OZB op woningen zou een hervreiding tot gevolg hebben tussen burgers in verschillende gemeenten, maar ook tussen burgers binnen dezelfde gemeente.

HERVERDELING TUSSEN BURGERS BINNEN DE GEMEENTE

Afschaffing van de OZB op woningen heeft om verschillende redenen een hervreiding tussen burgers binnen gemeenten tot gevolg. In de eerste plaats profiteren huishoudens met hoge inkomens het meest, aangezien er een verband bestaat tussen de waarde van iemands woning en het inkomen.³

¹ C.A. de Kam, *OZB op woningen moet blijven*, Voordracht op congres Afschaffen OZB-woningen: (on)wenselijk? Den Haag, 9 september 2002, M.A.Allers, 'Heisa rond de lokale belastingen', *B&G*, mei/juni 2002, blz. 5-8. Zie ook M.A. Allers, C.A. de Kam, L. van Leeuwen, J.A. Monsma en C.G.M. Sterks, *Voor- en nadelen van afschaffing van de OZB op woningen*, te verschijnen (2002).

² *Werken aan vertrouwen, een kwestie van aanpakken. Strategisch akkoord voor kabinet CDA, LPF, VVD*, Tweede Kamer, 2001-2002, 28375, nr. 5, blz. 22. Zie ook *Miljoenennota 2003*, blz. 186 en 237.

³ Hoe progressief de OZB precies is, is helaas niet bekend. Landelijke inkomensgegevens op huishoudensniveau zijn niet te koppelen aan de woningwaarde, waardoor dit niet is uit te rekenen. Uit een onderzoek in Amsterdam bleek echter dat de OZB wel degelijk progressief is: rijke huishoudens betalen een groter deel van hun inkomen aan OZB dan arme huishoudens. Zie M. de Nooij, 'Gevolgen stijging huizenprijzen OZB', *B&G*, juli/augustus 2003, blz. 12-13.

In de tweede plaats worden hierdoor de lasten van de circa 400.000 huishoudens van wie de OZB-aanslag nu wordt kwijtgescholden uiteraard niet verlicht.

Ten slotte is er zelfs een groep huishoudens die er financieel op *achteruit* zou gaan als de OZB op woningen zou worden afgeschaft. Veel gemeenten dekken een deel van de kosten van de riolering en de afvalverwijdering uit de OZB-opbrengst.⁴ Zou de OZB op woningen worden afgeschaft, dan worden zij gedwongen om de tarieven van het rioolrecht en de reinigingsheffing te verhogen tot kostendekkend niveau. Rioolrecht en reinigingsheffing zijn echter degressievere heffingen dan de OZB: doordat het te betalen bedrag geen verband houdt met het inkomen, drukken ze procentueel het zwaarst op huishoudens met een laag inkomen. Voor veel huishoudens met een laag inkomen zou dit betekenen dat zij meer kwijt zijn aan extra rioolrecht en reinigingsheffing dan zij besparen aan OZB.

De OZB-operatie maakt deel uit van een pakket van lastenverlichtingen, dat de koopkrachteffecten van de hogere ziektekostenpremies vanaf 2005 moet gaan compenseren. Uit het bovenstaande blijkt echter dat afschaffing van de OZB op woningen geen goede manier is om de koopkracht van alle inkomensgroepen te verbeteren.

Herverdeling tussen burgers binnen gemeenten valt verder buiten het kader van dit rapport.⁵

HERVERDELING TUSSEN BURGERS IN VERSCHILLENDE GEMEENTEN

De burger zal verder het nodige gaan merken van de herverdeling via de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Elke gemeente krijgt ter compensatie van de inkomstenderving als gevolg van de afschaffing van de OZB op woningen een hogere uitkering. Daar staat landelijk een even grote lastenverzwaring tegenover, om deze hogere uitkeringen te bekostigen. Uiteindelijk moet het geld immers ergens vandaan komen. Omdat er voor dit doel niet een specifieke belastingverhoging is aangewezen, gaan we er van uit dat de landelijke belastingverhoging zodanig wordt vormgegeven dat de lasten evenredig over het land worden gespreid. Stijgt de algemene uitkering van een bepaalde gemeente meer dan gemiddeld, dan gaan de inwoners van die gemeente er per saldo op vooruit. Inwoners van gemeenten waar de algemene uitkering relatief weinig stijgt gaan er op achteruit, omdat deze stijging niet opweegt tegen de hogere lasten op rijksniveau.

Het bespaarde bedrag aan OZB is voor de burger niet zonder meer een voordeel, omdat dit in mindering komt op de bestedingen van de gemeente. Belastinggeld

⁴ Zie ook M.A. Allers, S. Schrantee, E. Gerritsen en J. Düren, *Atlas van de lokale lasten 2002*, COELO, Groningen, blz. 66-67.

⁵ Meer over dit onderwerp is te vinden in M.A. Allers, C.A. de Kam, L. van Leeuwen, J.A. Monsma en C.G.M. Sterks, *Voor- en nadelen van afschaffing van de OZB op woningen*, te verschijnen (2002), paragraaf 3.4.

is geen weggegooid geld, maar wordt gebruikt om de lokale voorzieningen op peil te houden. Als we er van uitgaan dat de bestaande OZB-tarieven democratisch zijn vastgesteld, dan wegen de baten van de gemeentelijke uitgaven die met die belastingopbrengst worden gedaan kennelijk op tegen het offer van de burger.

Het herverdeeffect voor de burger is dus te berekenen als de stijging van de algemene uitkering per inwoner in de betreffende gemeente, minus de gemiddelde stijging van de algemene uitkering per inwoner. Hoofdstuk 2 van dit rapport presenteert de uitkomsten van deze berekening.

1.3. Herverdeling en de gemeentebegroting

Voor de gemeentebegroting is het van belang of de hogere algemene uitkering opweegt tegen de gederfde belastingopbrengst door afschaffing van de OZB op woningen. Is dat niet zo, dan moeten andere inkomstenbronnen worden aangeboord of moet er worden bezuinigd. Als dat niet lukt komt de gemeente in financiële problemen. In dit rapport wordt nagegaan hoe groot het financiële gat per gemeente is, en op welke manier dit gat kan worden opgevuld.

1.4. Opbouw rapport

Hoofdstuk 2 van dit rapport behandelt de herverdeling tussen burgers in verschillende gemeenten die het gevolg zou zijn van afschaffing van de OZB op woningen. Nagegaan wordt in welke gemeenten de inwoners baat hebben bij deze herverdeling, en in welke gemeenten de burgers er op achteruit gaan. Hoofdstuk 3 bekijkt de gevolgen voor de gemeentelijke begrotingen. Welke gemeenten hebben meer te besteden na een eventuele afschaffing van de OZB, en welke minder? Hoofdstuk 4 gaat na of, en zo ja hoe, nadeelgemeenten de inkomstenterugval kunnen opvangen. Hoofdstuk 5 gaat in op het profiel van gemeenten met dreigende financiële tekorten. Hoofdstuk 6 behandelt de vraag of het Rijk de meest getroffen gemeenten moet bijstaan. Hoofdstuk 7 geeft de conclusies.

2. Herverdeling via de algemene uitkering

Om gemeenten voor afschaffing van de OZB op woningen te compenseren wordt ongeveer € 2 miljard aan het gemeentefonds toegevoegd. Dit bedrag wordt hoogstwaarschijnlijk niet naar rato van de gedeerde belastingopbrengst over alle gemeenten verdeeld. Hieronder wordt op basis van plausibele uitgangspunten met betrekking tot de verdeling van de compensatie via de algemene uitkering berekend hoeveel de algemene uitkering in elke gemeente stijgt.

2.1. Berekening

De stijging van de algemene uitkering per gemeente is nog niet met zekerheid te becijferen. Deze hangt namelijk af van de manier waarop de toevoeging aan het gemeentefonds wordt verdeeld. We gaan er van uit dat het compensatiebedrag in het gemeentefonds wordt gestort zonder verdere aanpassingen van de verdeelmaatstaven. Gezien de uitgangspunten van de Financiële-verhoudingswet – kostengeörienteerdheid en compensatie voor verschillen in belastingcapaciteit – ligt het nu eenmaal niet voor de hand om aan allerlei verdeelmaatstaven te gaan sleutelen.

Door afschaffing van de OZB op woningen vervalt wel het bestaansrecht van een deel van het hieraan verbonden cluster eigen inkomsten in het gemeentefonds. Dit cluster bestaat uit de verdeelmaatstaf OZB en een deel van de maatstaf woonruimten.⁶ Deze maatstaven zijn in 1997 ingevoerd met het doel rekening te houden met de mate waarin gemeenten hun uitgaven kunnen bekostigen uit de eigen belastingopbrengst. Het deel van deze maatstaven dat betrekking heeft op de belasting op woningen kan vervallen na afschaffing van de OZB op woningen. Doordat aan deze maatstaven negatieve bedragen per eenheid zijn verbonden, daalt de uitkeringsfactor bij gelijkblijvende omvang van het gemeentefonds (zie box 1). We gaan er echter van uit dat er een bedrag in het gemeentefonds wordt gestort dat even groot is als de gedeerde belastingopbrengst. Hierdoor stijgt de uitkeringsfactor weer, om in de buurt uit te komen van het huidige niveau.⁷

⁶ De verdeelmaatstaf OZB bestaat uit 80% van de WOZ-waarde van woningen en 70% van de WOZ-waarde van niet-woningen, gedeeld door €2.268. Dit wordt vermenigvuldigd met het zogeheten rekentarief (in 2002: €5,08). De maatstaf woonruimten in het eigeninkomstencoluster kent een tarief per eenheid van €-23,04 (zie *Meicirculaire 2002 gemeentefonds*, ministerie van BZK, bijlage 3). Dit bestaat uit een bedrag van €-44,32 in verband met de OZB-capaciteit woningen, €-22,16 voor de OZB-capaciteit niet-woningen en €43,44 voor de Zalmsnip (bron: ministerie van Financiën). De Zalmsnip staat ook op de nominatie om te worden afgeschaft, maar daar gaan we hier niet op in (zie *Miljoenennota 2003*, blz. 186 en 237).

⁷ In theorie zou de uitkeringsfactor weer precies op het oude niveau moeten komen, maar in de praktijk komt de eigeninkomstencoluster woningen niet precies op hetzelfde bedrag uit als de OZB-opbrengst van woningen. Dit komt doordat de gewichten van de verdeelmaatstaven worden vastgesteld op een moment waarop de belastingopbrengst nog niet precies bekend is.

Box 1 Verdeling algemene uitkering⁸

De algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt over gemeenten verdeeld aan de hand van ongeveer vijftig verdeelmaatstaven. Bij elke verdeelmaatstaf hoort een bedrag. Zo hoort bij de maatstaf "inwoners" het bedrag €148,52 (in 2002). Voor elke gemeente wordt de score op elke verdeelmaatstaf (bijvoorbeeld het aantal inwoners) vermenigvuldigd met het bijbehorende bedrag (in dit geval €148,52). Tellen we dit voor alle verdeelmaatstaven en voor alle gemeente op, dan komen we op het totaalbedrag dat uitgekeerd zou moeten worden.

Het voor het gemeentefonds beschikbare bedrag is echter gekoppeld aan de (gecorrigeerde netto) rijksuitgaven. Om het beschikbare bedrag te koppelen aan het berekende bedrag is de uitkeringsfactor in het leven geroepen. Stel dat op basis van de verdeelmaatstaven een bedrag van €10 miljard wordt berekend, terwijl er €12 miljard beschikbaar is. De uitkeringsfactor is dan 1,2. Per inwoner krijgen gemeenten bijvoorbeeld niet €148,52 uitgekeerd, maar 20% meer.

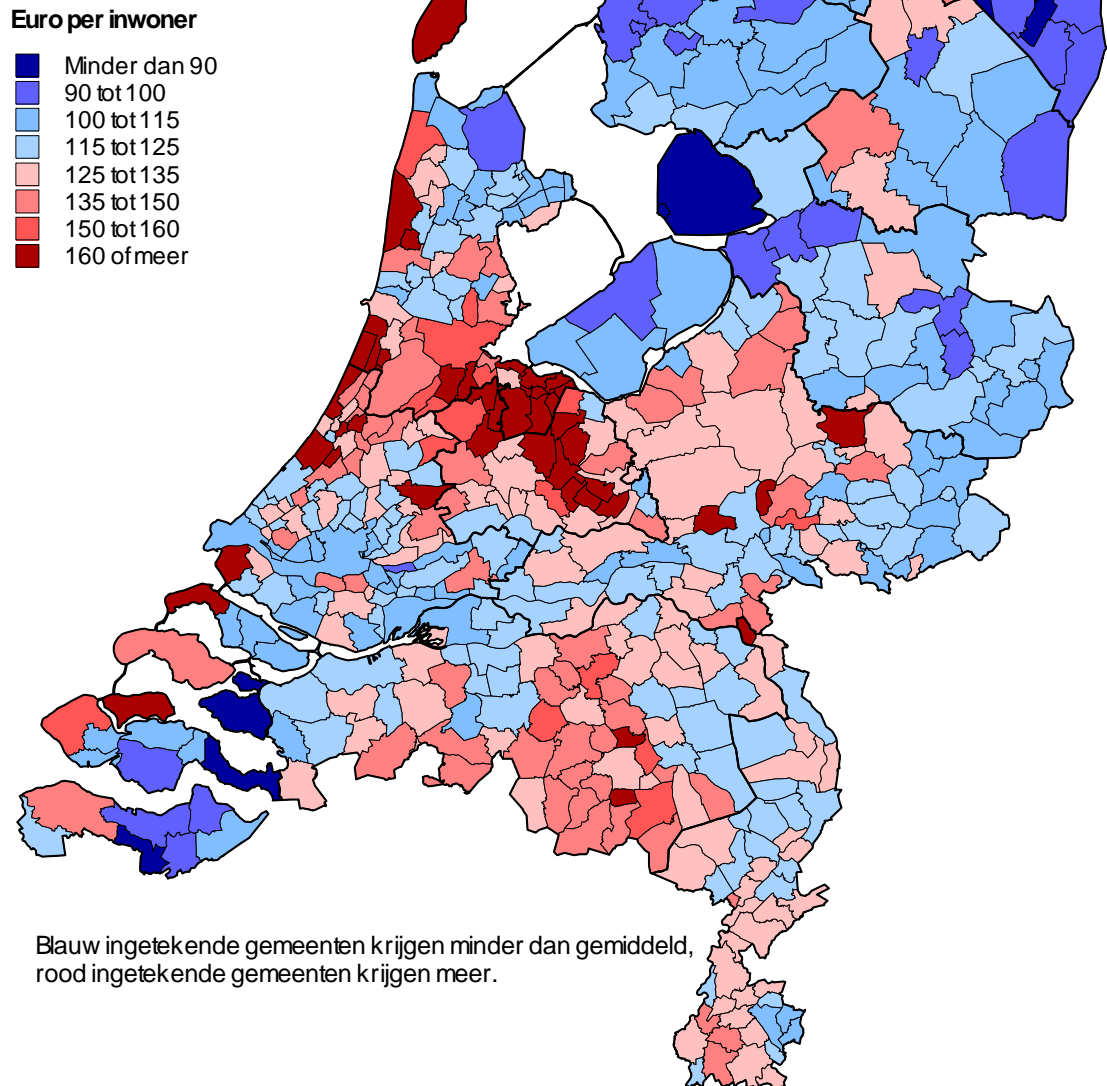
Enkele verdeelmaatstaven vallen niet onder de uitkeringsfactor. De belangrijkste hiervan is de verdeelmaatstaf OZB. Het bedrag dat wordt berekend door per gemeente de score voor alle verdeelmaatstaven die onder de uitkeringsfactor vallen te vermenigvuldigen met de bijbehorende bedragen heet de uitkeringsbasis. De algemene uitkering die een gemeente krijgt is gelijk aan de uitkeringsbasis vermenigvuldigd met de uitkeringsfactor, plus het bedrag dat wordt verdeeld via de verdeelmaatstaven die niet onder de uitkeringsfactor vallen (score maal bedrag).

Bij de verdeelmaatstaf OZB hoort een negatief bedrag (in 2002: €-5,08). Als de OZB op woningen zou worden afgeschaft, dan zou dit negatieve getal alleen nog op de waarde van niet-woningen van toepassing zijn. Het "berekende" bedrag van de algemene uitkering zou hierdoor groter worden. Omdat het beschikbare bedrag gelijk blijft zal de uitkeringfactor dalen.

Veranderingen in het gemeentefonds die gepaard gaan met grote herverdelingseffecten worden doorgaans geleidelijk ingevoerd door gebruik te maken van zogeheten suppletie-uitkeringen. Wij kijken hier echter alleen naar de uiteindelijke effecten.

⁸ Voor meer over dit onderwerp zie bijvoorbeeld M.C. Wassenaar en A.J.W.M. Verhagen, *De financiële verhouding in Nederland*, Sdu, Den Haag, 2002.

Kaart 1 Toename van de algemene uitkering ter compensatie van afschaffing van de OZB op woningen

2.2. Uitkomsten

De uitkomsten van deze berekening laten zien dat er grote verschillen bestaan tussen gemeenten. Gemiddeld stijgt de algemene uitkering met € 125 per inwoner. Urk krijgt er €71 per inwoner bij, Schiermonnikoog €342 (tabel 1). Het bedrag is groter naarmate de gemiddelde woningwaarde hoger is en naarmate er meer woonruimten zijn in verhouding tot het aantal inwoners. Dat laatste is bijvoorbeeld het geval in gemeenten met veel zomerhuisjes. We zagen al dat inwoners van gemeenten waar de algemene uitkering minder dan de gemiddelde €125 stijgt er op achteruit gaan, terwijl inwoners van gemeenten met een

bovengemiddelde toename van de algemene uitkering profiteren (paragraaf 1.2). Kaart 1 laat zien dat het in grote lijnen gaat om een herverdeling van relatief arme gebieden in het Noorden (exclusief eilanden) en Oosten (blauw op de kaart) naar de rijke randgemeenten in vooral het midden van het land en naar de Noordzeekust (rood).

Voor de burger komt de herverdeling via de algemene uitkering dus neer op denivellering. Ook de herverdeling binnen gemeenten die het gevolg is van afschaffing van de OZB op woningen komt neer op denivellering (paragraaf 1.2).⁹ Huishoudens met lage inkomens in nadeelgemeenten hebben dus dubbel nadeel: hun lasten worden minder verlicht of stijgen zelfs, en de gemeentelijke voorzieningen gaan achteruit.

Tabel 1 Gemeenten waar de algemene uitkering het meest respectievelijk het minst toeneemt door de OZB-operatie (euro per inwoner)¹⁰

Grootste stijging			Kleinste stijging		
1	Schiermonnikoog	342	1	Urk	71
2	Blaricum	300	2	Ten Boer	81
3	Laren	299	3	Pekela	81
4	Bloemendaal	284	4	Eemsmond	81
5	Wassenaar	276	5	Reiderland	81
6	Rozendaal	260	6	Ferwerderadiel	82
7	Vlieland	229	7	Loppersum	84
8	Ameland	222	8	Het Bildt	86
9	Naarden	213	9	Appingedam	87
10	Bergen NH	209	10	Winsum	87

De bijlage achterin dit rapport bevat cijfers voor alle gemeenten

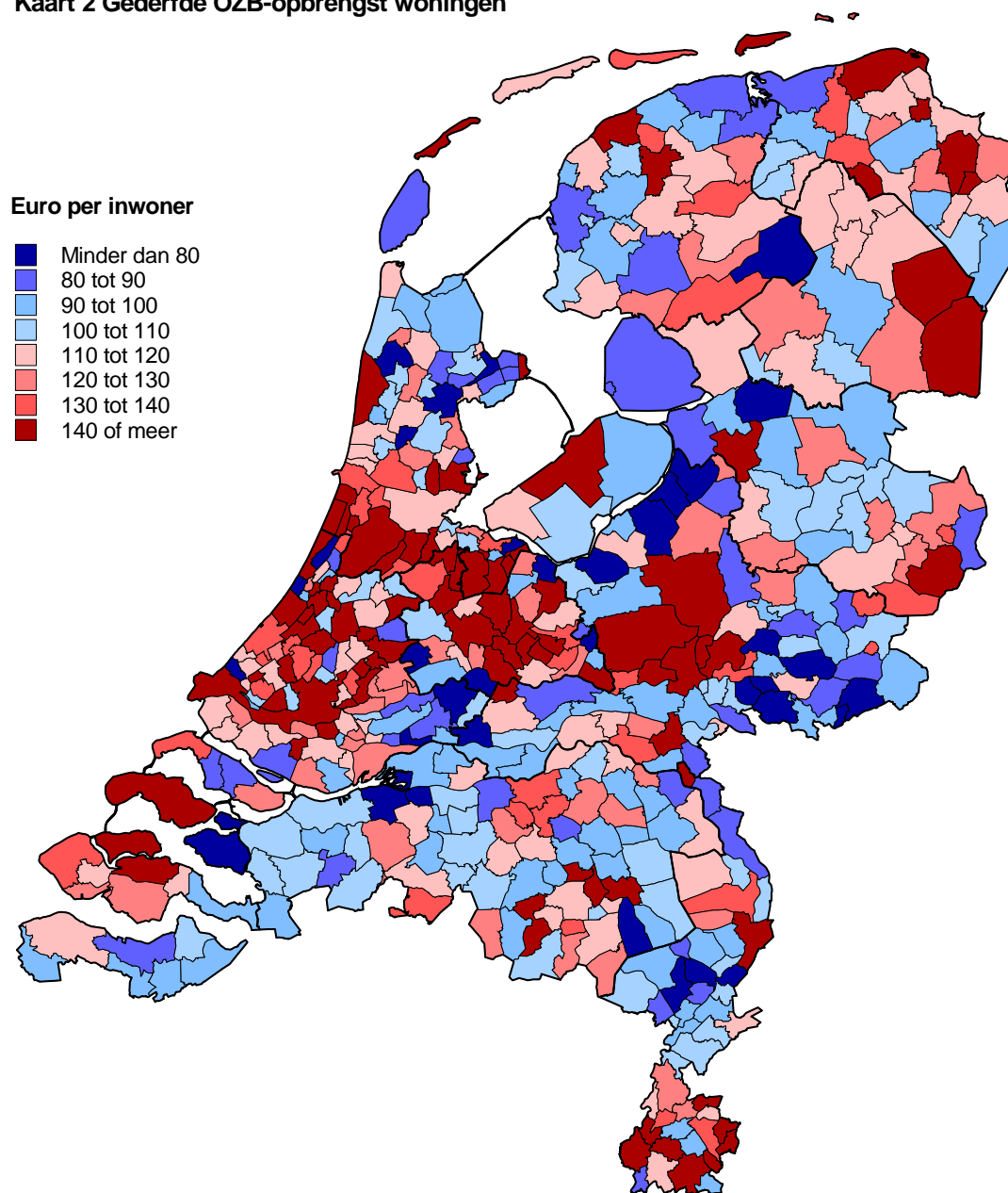
⁹ Huishoudens met een laag inkomen profiteren niet van afschaffing van de OZB doordat zij kwijtschelding genieten, òf zij kunnen er op achteruitgaan doordat voor de progressieve OZB hogere en degressieve rioolrechten en reinigingsheffingen in de plaats komen. Bovendien profiteren huurders in mindere mate dan eigenaren, en lage inkomens minder dan hoge inkomens. Zie M.A. Allers, C.A. de Kam, L. van Leeuwen, J.A. Monsma en C.G.M. Sterks, *Voor- en nadelen van afschaffing van de OZB op woningen*, te verschijnen (2002), paragraaf 3.4.

¹⁰ Een overzicht met de herverdeeeffecten per gemeente is eerder gepubliceerd in *Afschaffing OZB-woningen*, ESBL-memorandum nr.1, augustus 2002. De daar gevolgde berekeningwijze is iets anders dan die van ons. Het ESBL is er van uitgegaan dat de belastingopbrengst van woningen precies even groot is als de omvang van het woningen-deel van het cluster eigen inkomsten. Zoals we al zagen is dit in de praktijk niet helemaal zo. Ook is het ESBL van iets oudere gegevens uitgegaan. De verschillen tussen de uitkomsten van beide benaderingen zijn echter beperkt (ten hoogste €15 per inwoner).

3. Gevolgen voor gemeentebegrotingen

Voor een gemeente is het van belang of de hogere algemene uitkering opweegt tegen de wegvallende opbrengst uit de OZB op woningen. Dit blijkt lang niet altijd zo te zijn.

Kaart 2 Gederfde OZB-opbrengst woningen

3.1. Gederfde belastingopbrengst

De gedeelde belastingopbrengst is te berekenen als de belastinggrondslag (de WOZ-waarde van woningen gedeeld door €2.268) vermenigvuldigd met het OZB-

tarief voor woningen.¹¹ Voor 2002 gaat het om iets meer dan 2 miljard euro. De verschillen tussen gemeenten zijn groot. Gemiddeld gaat het om een bedrag van € 125 per inwoner, maar dit varieert van €48 in Wester-Koggenland tot €355 op Schiermonnikoog. Gemeenten met relatief dure woningen en gemeenten die (een deel van) de riolering of de reiniging uit de OZB-opbrengst bekostigen leveren het meest in (kaart 2).

3.2. Per saldo effect op de gemeentebegroting

Kijken we naar het saldo van gederfde belastingopbrengst en gestegen algemene uitkering, dan valt op dat rijke gebieden (vooral het Gooi springt er uit) en enkele waddeneilanden er aanzienlijk op vooruit gaan (zie tabel 2 en kaart 3). Het meest profiteert Laren (+ €114 per inwoner). De 337 voordeeltgemeenten gaan er samen € 217 miljoen op vooruit. Hiervan komt € 31 miljoen voor rekening van Amsterdam, in absolute zin de grootste voordeeltgemeente. Voordeeltgemeenten hebben vaak relatief dure woningen binnen hun grenzen (Laren, Wassenaar, Bussum) of er zijn naar verhouding veel woonruimten (gemeenten met veel zomerhuisjes). Soms halen zij een relatief gering deel van hun inkomsten uit de OZB op woningen, bijvoorbeeld doordat de toeristenbelasting veel oplevert (Texel, Terschelling, Ameland).

Tabel 2 Saldo van extra algemene uitkering en gederfde OZB-opbrengst door afschaffing van de OZB op woningen (euro per inwoner)

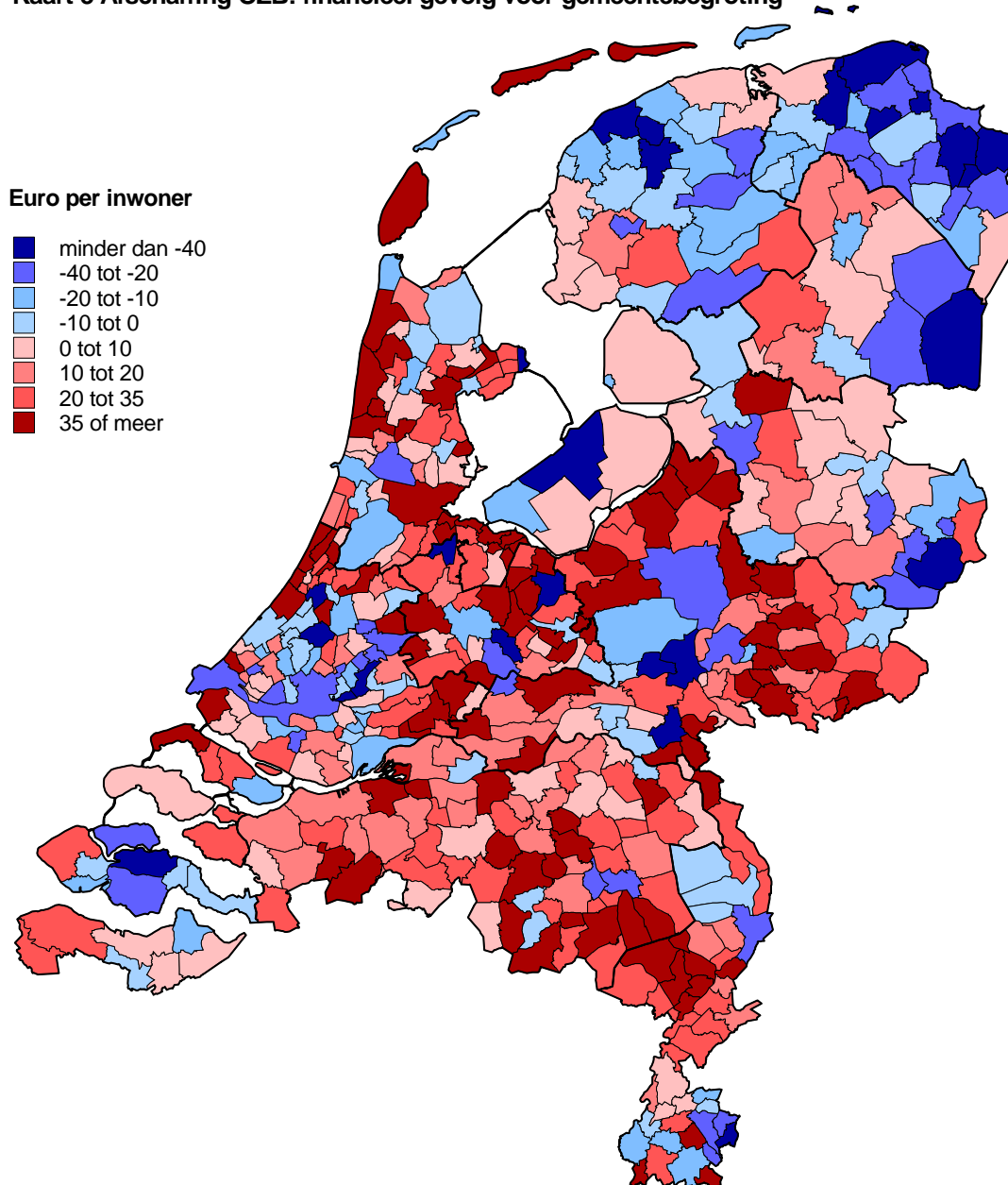
Grootste voordeel			Grootste nadeel		
1	Laren	114	1	Leiden	-130
2	Wassenaar	109	2	Nijmegen	-115
3	Bussum	105	3	Arnhem	-101
4	Texel	97	4	Eemmond	-80
5	Blaricum	93	5	Leeuwarden	-78
6	Huizen	89	6	Lelystad	-77
7	Ameland	84	7	Scheemda	-76
8	Terschelling	83	8	Zoetermeer	-72
9	Putten	81	9	Abcoude	-62
10	Naarden	78	10	Appingedam	-61

De bijlage achterin dit rapport bevat cijfers voor alle gemeenten

¹¹ De feitelijke belastingopbrengst is iets lager, doordat een deel van de aanslagen wordt kwijtescholden, door leegstand (geen gebruikersheffing), door afronding op eenheden van €2.268 en door lokale vrijstellingen. De gederfde belastingopbrengst als gevolg van kwijtescholding en lokale vrijstellingen kan worden gezien als een besteding van de potentiële belastingopbrengst. Afrondingseffecten (klein) en leegstand (geen gegevens beschikbaar) worden verwaarloosd. Bij de berekeningen is gebruik gemaakt van OZB-tariefgegevens van COELO en WOZ-waardegegevens van het ministerie van Financiën.

Gemeten in euro's zou Rotterdam de grootste inkomstenterugval maken als de OZB op woningen zou worden afgeschaft (€ 23 miljoen). Leiden heeft relatief gezien het grootste financiële nadeel (- € 130 per inwoner). Veel van de 159 nadeelgemeenten liggen in het noorden van het land, of hanteren geen kostendekkende tarieven voor rioolrecht en reinigingsheffing (waardoor de OZB-opbrengst van woningen hoog is).

Kaart 3 Afschaffing OZB: financieel gevolg voor gemeentebegroting

De omvang van de herverdeling is niet eens zoveel kleiner dan bij de herziening van de Financiële-verhoudingswet, waar het maximale voordeel € 130 per

inwoner bedroeg en het maximale nadeel €208.¹² Het grote verschil is dat toen arme gebieden werden bevoordeeld, terwijl nu het omgekeerde het geval is. Bovendien konden nadeelgemeenten toen hun inkomsten op peil houden door de OZB te verhogen.

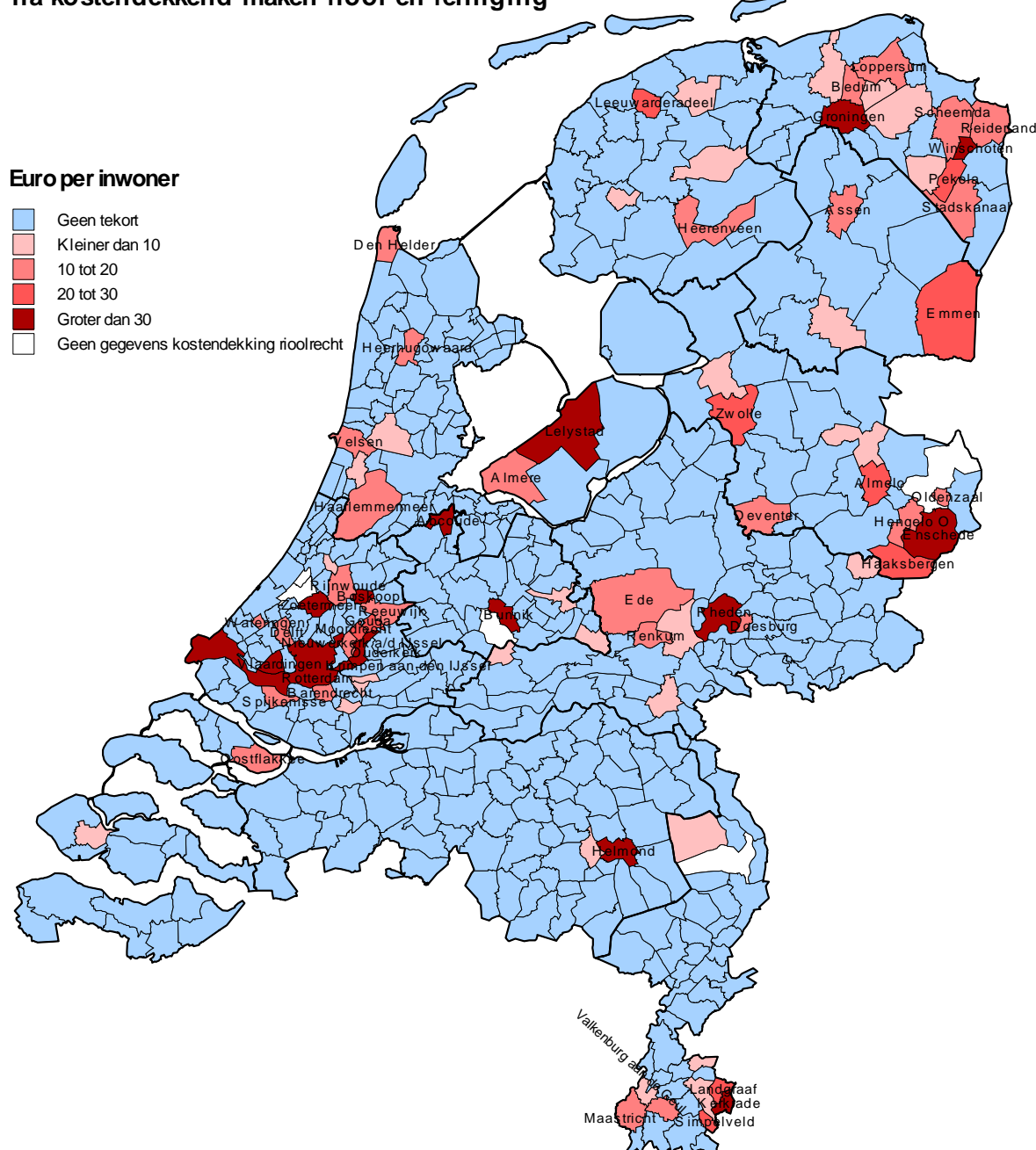
¹² Herverdeling 1997 en 2001 samen. Bron: ministerie van Financiën.

4. Mogelijkheden om financieel nadeel op te vangen

4.1. Inleiding

Nadeelgemeenten hebben twee mogelijkheden om de wegvallende inkomsten (deels) te compenseren. Zij kunnen hun inkomsten uit andere bronnen vergroten, of bezuinigen.

Kaart 4 Afschaffing OZB: financieel tekort gemeentebegroting na kostendekkend maken riool en reiniging

4.2. Kostendekkend maken riool en reiniging

Nadeelgemeenten die een deel van de riolering of de reiniging uit de OZB-opbrengst betalen hoeven niet direct in moeilijkheden te komen door de eventuele afschaffing van de OZB op woningen. Als we er van uit gaan dat deze gemeenten hun nadeel zoveel mogelijk zullen opvangen door een rioolrecht of een reinigingsheffing te introduceren of – als die al bestaan – de tarieven te verhogen, resulteert een financieel tekort zoals ingetekend in kaart 4.¹³

Tabel 3 Financieel tekort OZB-operatie na kostendekkend maken rioolrecht en reinigingsheffing (twintig meest getroffen gemeenten)

	Euro per inwoner	% van totale OZB-opbrengst
Abcoude	-62	-22%
Winschoten	-56	-22%
Bunnik	-54	-20%
Enschede	-51	-21%
Krimpen aan den IJssel	-43	-20%
Lelystad	-42	-15%
Kerkrade	-41	-20%
Ouderkerk	-40	-20%
Boskoop	-39	-18%
Groningen	-37	-15%
Rotterdam	-37	-11%
Vlaardingen	-34	-17%
Rheden	-33	-15%
Helmond	-33	-16%
Zoetermeer	-32	-12%
Landgraaf	-30	-18%
Moordrecht	-28	-15%
Pekela	-28	-18%
Emmen	-28	-13%
Gouda	-27	-12%

De bijlage achterin dit rapport bevat cijfers voor alle gemeenten

We gaan er hier van uit dat de tarieven van rioolrecht en reinigingsheffing net zo veel worden verhoogd als nodig is om het nadeel te compenseren. Als randvoorwaarde geldt dat de tarieven niet boven kostendekkend niveau mogen worden vastgesteld (*Gemeentewet*, artikel 229b). Uit de berekening blijkt dat gemeenten van het totale nadeel van €217 miljoen €116 miljoen op deze wijze

¹³ Gegevens over de onderdekking van de reiniging zijn afkomstig van COELO, gegevens over de onderdekking van de riolering van het CBS, aangevuld met zelf bij gemeenten verzamelde cijfers. Het gaat om begrotingsgegevens, waarbij altijd moet worden bedacht dat gemeenten lasten en baten op verschillende manieren kunnen boeken. De gegevens in tabel 3 moeten dan ook worden gezien als goede indicaties, niet als absolute zekerheden.

kunnen opvangen. Van de 159 nadeelgemeenten blijven er tussen de 78 en 82 gemeenten over met een financieel tekort.¹⁴

Gemeenten waar na het kostendekkend maken van rioolrecht en reinigingsheffing nog tekorten dreigen als gevolg van de eventuele afschaffing van de OZB op woningen liggen verspreid over het land (tabel 3 en kaart 4). In veel gevallen gaat het om grote of middelgrote gemeenten met een minder gunstige sociale structuur. Zorgwekkend is dat (voormalige) artikel-12 gemeenten er doorgaans slecht van af komen. Van de tien gemeenten die in de afgelopen vier jaar onder dit artikel vielen zijn er negen nadeelgemeente, waarvan zeven ook na kostendekkend maken van rioolrecht en reinigingsheffing met een tekort blijven zitten. Hieronder zitten gemeenten als Ouderkerk, Gouda en Boskoop die kampen met een slechte bodem, hetgeen hoge kosten met zich meebrengt. Het grootste nadeel heeft Abcoude (- €62 per inwoner). Zeven gemeenten zien een tekort ontstaan van ten minste 20% van de huidige OZB-opbrengst (woningen en niet-woningen samen).

4.3. Andere mogelijkheden om de eigen inkomsten te verhogen

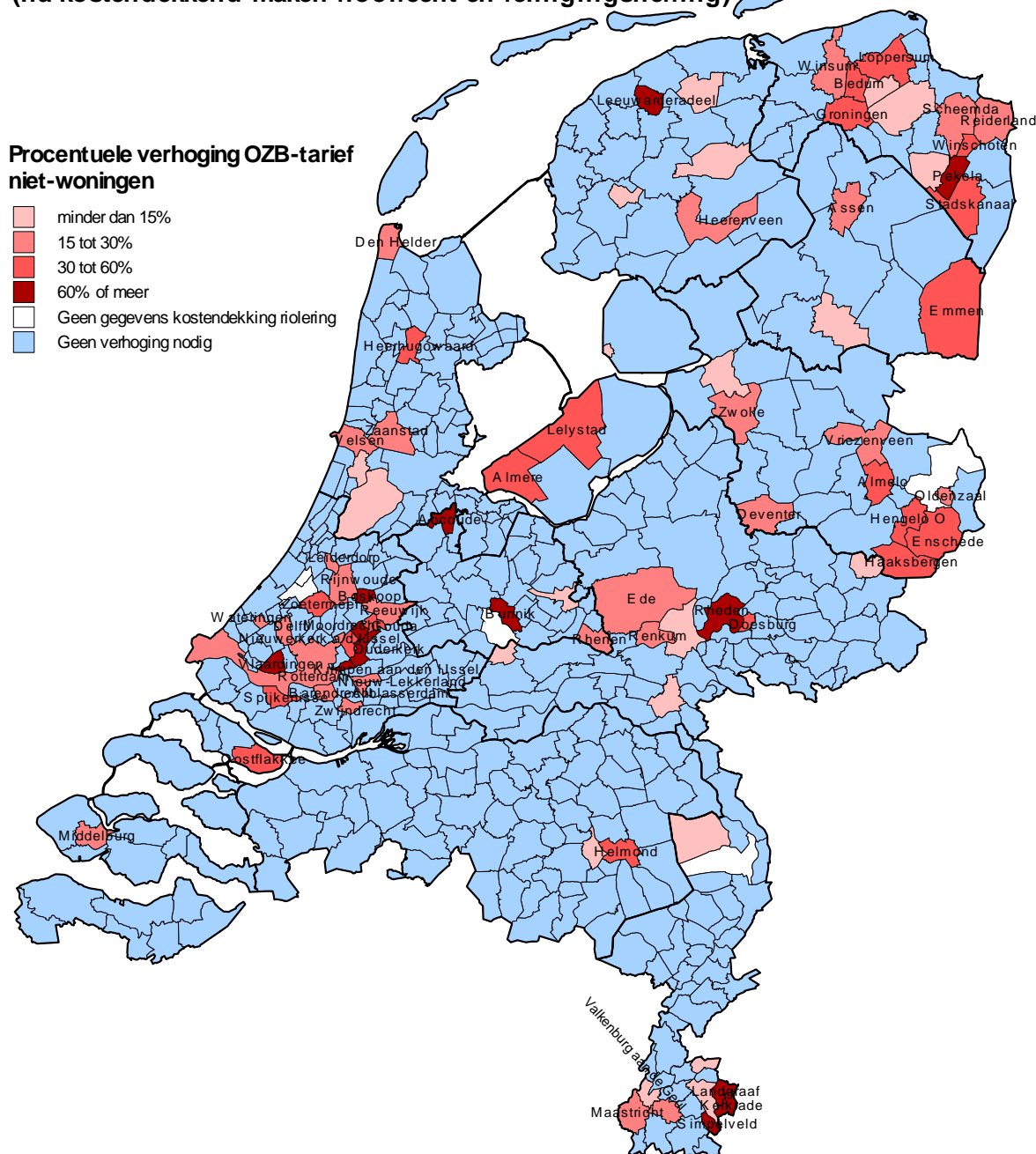
Dergelijke grote bedragen zijn moeilijk op te vangen door te bezuinigen. De mogelijkheden om de eigen inkomsten te vergroten zijn echter eveneens beperkt. Sommige gemeenten kunnen wellicht wat meer halen uit de toeristenbelasting die in zes van de tien gemeenten wordt geheven, maar dit kan alleen in toeristische gebieden, en dan nog in beperkte mate. Ook de parkeerbelasting zou kunnen worden verhoogd, maar hiertegen bestaat veel weerstand, ook bij leden van de Tweede Kamer.¹⁵ Verder resteert eigenlijk alleen de OZB op niet-woningen.

Kaart 5 laat zien met hoeveel procent het tarief voor niet-woningen zou moeten worden verhoogd om het financiële nadeel van afschaffing van de belasting op woningen te compenseren. Het gaat hier om het saldo van extra algemene uitkering en wegvallende OZB-opbrengst, waarbij al is uitgegaan van verhoging van rioolrecht en reinigingsheffing tot kostendekkend niveau. Hoeveel het tarief voor niet-woningen omhoog zou moeten hangt af van de omvang van het financiële nadeel, en van de waarde van niet-woningen (voornamelijk bedrijfspanden). Het aandeel niet-woningen in de totale WOZ-waarde van gemeenten varieert van 6% in Rozendaal tot 52% in Eemsmond. Abcoude zou het tarief voor niet-woningen met maar liefst 242% moeten verhogen om de (per saldo) inkomstenderving als gevolg van een eventuele afschaffing van de OZB op woningen te compenseren.

¹⁴ Van vijf (relatief kleine) nadeelgemeenten hadden wij geen gegevens over de kostendekking van de riolering. Het bedrag van €116 miljoen in de vorige zin zou er daardoor ook enkele miljoenen naast kunnen zitten.

¹⁵ Zie *Derde fase EMU*, Brief van de minister van Financiën, 11 juni 2002, Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 25107 nr. 65.

**Kaart 5 Afschaffing OZB: compenserende verhoging tarief niet-woningen
(na kostendekkend maken rioolrecht en reinigingsheffing)**

Een tariefverhoging voor niet-woningen met tientallen procenten zal echter op de nodige weerstand stuiten. Zouden sommige gemeenten hiertoe toch willen besluiten, dan valt te vrezen dat het Rijk de gemeentelijke vrijheid om de OZB-

tarieven voor niet-woningen vast te stellen zal beperken.¹⁶ Niet alle nadeelgemeenten zullen een inkomstendaling als gevolg van een eventuele afschaffing van de OZB dus kunnen opvangen door hun uitgaven te verhogen. Dat betekent dat er bezuinigd zal moeten worden.

4.4. Bezuinigingsmogelijkheden

Om de orde van grootte aan te geven van de te bezuinigen bedragen geeft tabel 3 voor enkele gemeenten het financiële tekort weer als percentage van de huidige ozb-opbrengst (woningen en niet-woningen samen). Zeven gemeenten zien een tekort ontstaan van ten minste 20% van de huidige OZB-opbrengst. In een tijd waarin toch al moet worden bezuinigd omdat de algemene uitkering stagneert zal dat niet meevallen.¹⁷ Bovendien zijn het juist relatief arme gemeenten die worden getroffen. Dat is een belangrijk verschil met de herverdelingsoperatie die het gevolg was van de invoering van de nieuwe Financiële-verhoudingswet in 1997. Doordat er een duidelijke externe oorzaak voor deze problemen valt aan te wijzen kan het politiek aantrekkelijk zijn onvoldoende te bezuinigen en uiteindelijk een beroep te doen op artikel 12 van de Fvw. Voor een deel van de getroffen gemeenten zou dit laatste niet voor het eerst zijn. Op dit moment is de artikel 12-status onaantrekkelijk, omdat dan hoge OZB-tarieven moeten worden gehanteerd (het zogeheten toegangskaartje). Met het afschaffen van de OZB op woningen daalt dit toegangskaartje in prijs.

Aan de andere kant van het spectrum staan voordeelgemeenten die opeens tot 115% van de bestaande OZB-opbrengst extra te besteden hebben. Een dergelijke herverdeling zou de verschillen in voorzieningenniveau vermoedelijk aanzienlijk doen toenemen. Het ideaal van het zogeheten "derde aspiratieniveau" wordt hiermee naar de achtergrond geschoven.¹⁸ Bovendien is het zo dat veel voordeelgemeenten ook nog de optie houden om in de toekomst hun rioolrecht of

¹⁶ VVD-leider Zalm heeft al via de Telegraaf laten weten niet toe te zullen staan dat gemeenten de financiële gevolgen van afschaffing van de OZB op woningen zullen compenseren door de OZB op niet-woningen te verhogen (*Telegraaf*, 15 juli 2002).

¹⁷ De omvang van de algemene uitkering is gekoppeld aan de (gecorrigeerde netto) rijksuitgaven. Als het Rijk – zoals de bedoeling is – de komende jaren gaat bezuinigen, zullen gemeenten dat ook moeten doen. Bovendien wordt de koppelingssystematiek enigszins aangepast, ten nadele van de gemeenten. Volgens de *Miljoenennota 2003* lopen de beleidsmatige kortingen op het gemeente- en het provinciefonds op van €476 miljoen in 2003 tot €826 in 2006 (blz. 61).

¹⁸ Bij het derde aspiratieniveau is het streven dat elke gemeente haar burgers bij een zelfde belastingdruk een gelijkwaardig voorzieningenniveau kan bieden.

reinigingsheffing te verhogen. Nadeelgemeenten verliezen deze ruimte (grotendeels) bij het opvangen van de gevolgen van de OZB-operatie.¹⁹

¹⁹ Wettelijk is vastgelegd dat de geraamde baten van rechten (waaronder rioolrecht en reinigingsheffingen) niet uitgaan boven de geraamde lasten te zake (*Gemeentewet*, artikel 229b). Doordat boekhouden geen exacte wetenschap is bestaat er altijd enige ruimte om met begrotingsposten te schuiven. Het is niet uit te sluiten dat gemeenten die in financiële problemen komen zullen proberen zoveel mogelijk kosten toe te rekenen aan de riolering en de reiniging, om zo enige extra inkomsten te verwerven.

5. Achtergrond financieel tekort

In de vorige hoofdstukken zagen we dat de te verwachten compensatie via de algemene uitkering in lang niet alle gemeenten de gederfde OZB-opbrengst goedmaakt. Een deel van deze 159 nadeelgemeenten kan de teruglopende inkomsten opvangen door de kostendekkendheid van het rioolrecht of de reinigingsheffing te verhogen. De overige nadeelgemeenten (circa 80) blijven ook dan met een financieel tekort zitten. In dit hoofdstuk kijken we naar het profiel van deze "tekortgemeenten".

5.1. Uitsplitsing tekort

Wat bepaalt of in een gemeente een financieel tekort ontstaat door de OZB-operatie?²⁰ Tabel 4 laat zien hoe het financieel tekort van de twintig meest getroffen gemeenten is opgebouwd. Het financiële tekort bestaat uit het saldo van extra algemene uitkering en wegvallende belastingopbrengst (opbrengst OZB woningen, waar nodig gecorrigeerd voor onderdekking rioolrecht en reinigingsheffing). De extra algemene uitkering kan weer worden uitgesplitst in een deel dat voortkomt uit de afschaffing van de maatstaf WOZ-waarde van woningen, een deel dat voortkomt uit de afschaffing van een deel van de maatstaf woonruimten, en een residu dat ontstaat doordat de eigeninkomstenmaatstaf niet precies gelijk is aan de OZB-opbrengst, zodat de uitkeringsfactor verandert door de OZB-operatie (voor details zie paragraaf 2.1). Dit residu varieert van €1 tot €3 euro per inwoner, en wordt hier verder verwaarloosd.

Gemiddeld krijgen gemeenten €125 per inwoner extra aan algemene uitkering. Dit bedrag bestaat uit ongeveer €100 als gevolg van de afschaffing van de maatstaf WOZ-waarde woningen, en €25 als gevolg van afschaffing van het eigeninkomstendeel in de maatstaf woonruimten. In gemeenten met dure woningen (bijvoorbeeld Abcoude) is het eerste deel groter dan gemiddeld, in gemeenten met veel woonruimten ten opzichte van het aantal inwoners is de tweede component groter (bijvoorbeeld Groningen).

Tegenover de extra €125 per inwoner via de algemene uitkering staat een gemiddeld verlies aan belastingontvangsten van €118. Dit is lager dan €125 omdat de extra inkomsten als gevolg van het waar nodig en mogelijk kostendekkend maken van rioolrecht en reinigingsheffing alvast zijn ingeboekt.

5.2. Welke gemeenten worden getroffen?

Het tekort is gelijk aan het verschil tussen de extra algemene uitkering en de gederfde belastingopbrengst. Gemeenten met tekorten zijn gemeenten die hun

²⁰ Met financieel tekort wordt het herverdeeleffect bedoeld dat optreedt als nadeelgemeenten hun rioolrecht en reinigingsheffing kostendekkend hebben gemaakt. Het financieel tekort van een gemeente is dus gelijk aan het nadeel als rioolrecht en reinigingsheffing op dit moment al kostendekkend zijn, en kleiner als ze nu niet kostendekkend zijn.

algemene uitkering relatief weinig extra zien toenemen of gemeenten die een relatief grote belastingopbrengst verliezen. Tussen beide factoren bestaat echter een verband in de vorm van de eigeninkomstenmaatstaf. Als de eigeninkomstenmaatstaf uitsluitend bestond uit 100% van de WOZ-waarde van woningen, dan was elke gemeente met een OZB-tarief voor woningen hoger dan het rekentarief een nadeelgemeente, en elke gemeente met een lager tarief een voordeelgemeente. Welke nadeelgemeenten met een financieel tekort worden opgescheept hangt vervolgens af van de mate van onderdekking van het rioolrecht en de reinigingsheffing.

Tabel 4 Financieel tekort als gevolg van OZB-operatie ontleed in factoren (twintig meest getroffen gemeenten; euro per inwoner)

	Financieel effect	Hogere algemene uitkering	Afschaffen maatstaf WOZ-waarde woningen	Afschaffen deel van maatstaf woonruimten	Gederfde belasting-opbrengst ¹	Opbrengst verhogen kostendekking riool en reiniging	Relatieve woningwaarde ²
Landelijk gemiddelde	7	125	99	25	118	16	100%
Abcoude	-62	194	171	22	256	0	172%
Winschoten	-56	92	65	25	148	3	66%
Bunnik	-54	151	127	23	206	1	129%
Enschede	-51	101	73	26	152	4	74%
Krimpen aan den IJssel	-43	122	98	23	165	0	99%
Lelystad	-42	94	68	24	135	35	69%
Kerkrade	-41	110	82	27	151	0	83%
Ouderkerk	-40	115	93	21	155	0	94%
Boskoop	-39	129	106	23	169	0	107%
Groningen	-37	100	67	32	137	0	67%
Rotterdam	-37	103	73	28	140	1	74%
Vlaardingen	-34	110	82	27	144	0	100%
Leiden	-34	127	98	27	161	96	83%
Rheden	-33	142	115	26	175	0	116%
Helmond	-33	118	93	24	151	0	94%
Zoetermeer	-32	120	95	23	152	40	97%
Landgraaf	-30	114	88	25	145	0	89%
Moordrecht	-28	122	99	22	151	0	100%
Pekela	-28	81	56	24	109	10	56%
Emmen	-28	98	73	24	126	30	74%

¹ Weggevalen OZB-opbrengst, bij nadeelgemeenten gecorrigeerd voor onderdekking rioolrecht en reinigingsheffing. Zonder deze correctie bedraagt de gemiddelde gederfde opbrengst €125 en het gemiddelde financiële effect nul.

² WOZ-waarde woningen per inwoner als percentage van het landelijke bedrag.

De eigeninkomstenmaatstaf bestaat echter uit 80% van de waarde van woningen en 70% van de waarde van niet-woningen, en uit een bedrag per woonruimte. Gemeenten met relatief lage woningwaarden moeten daarom toch nog relatief hoge OZB-tarieven hanteren om aan voldoende middelen te komen. Er is dus niet één OZB-tarief waarboven gemeenten nadeel hebben van de OZB-operatie en waar beneden zij voordeel hebben. Per gemeente is een van de lokale woningwaarde afhankelijk "individueel rekentarief" te berekenen waarbij het omslagpunt tussen voor- en nadeel ligt.²¹ In theorie zouden gemeenten aan een OZB-tarief ter hoogte van dit "individuele rekentarief" voldoende moeten hebben om een gemiddeld voorzieningenniveau te bekostigen.²²

Tekortgemeenten kennen dus relatief hoge OZB-tarieven. De vraag is nu waarom deze gemeenten hoge OZB-tarieven kennen. Het valt op dat hoge tarieven vaak samengaan met lage onroerendgoedwaarden, maar dit is niet altijd het geval (rechterkolom tabel 4).

5.3. Lage woz-waarde, hoge tarieven?

Vóór invoering van de nieuwe Financiële-verhoudingswet (Fvw) kwamen hoge OZB-tarieven veel voor. Gemeenten met lage onroerendgoedwaarden hadden hoge tarieven nodig om voldoende opbrengst te genereren. Aangezien de nieuwe Fvw, die in de periode 1997-2000 is ingevoerd, rekening houdt met de belastingcapaciteit van gemeenten, zou dit nu in mindere mate nodig moeten zijn. De OZB-tarieven zijn de laatste jaren enigszins geconvergeerd, maar niet voldoende om het verband tussen lage woningwaarden en hoge tarieven teniet te doen. Van de gemeenten met een OZB-tarief voor woningen dat boven het fictieve "individuele rekentarief" (paragraaf 5.2) ligt, en die dus nadeelgemeente zijn, heeft 74% een benedengemiddelde woningwaarde (gemeten als WOZ-waarde woningen gedeeld door aantal inwoners).

Hiervoor zijn verschillende oorzaken denkbaar. In de eerste plaats is het mogelijk dat de betrokken gemeenten jarenlang te weinig inkomsten hebben gehad, zodat na introductie van de nieuwe Fvw – die pas in 2001 helemaal was ingevoerd – tijd nodig is om achterstallig onderhoud weg te werken. In dit geval zullen de OZB-tarieven in deze gemeenten de komende jaren kunnen dalen.

Een andere mogelijkheid is dat deze gemeenten de hogere algemene uitkering uitsluitend hebben gebruikt om hun uitgaven te verhogen, en niet (deels) om de belastingdruk te verlagen, zonder dat zij hiertoe door achterstallig onderhoud

²¹ Dit tarief is eenvoudig te berekenen door de extra algemene uitkering door de OZB-operatie (=eigen inkomstenmaatstaf) gelijk te stellen aan de WOZ-waarde van woningen gedeeld door € 2.268 en vermenigvuldigd met het gezochte fictieve tarief.

²² Eigenlijk is het nog iets ingewikkelder, omdat wordt geabstraheerd van de OZB op niet-woningen, waarvoor een afwijkend tarief mag worden vastgesteld. Verder is het rekentarief ooit afgeleid van het gemiddelde OZB-tarief, zonder geen rekening te houden met het feit dat sommige gemeenten (een deel van) de riolering en de reiniging via de OZB betalen. Hier gaan we verder niet op in.

werden genoopt (*flypaper effect*). In dit geval mag worden verwacht dat deze gemeenten een relatief hoog voorzieningenniveau kennen, of een inefficiënte organisatie.

Een derde mogelijkheid is dat inwoners van gemeenten met hoge tarieven een voorkeur hebben voor een hoog lokaal voorzieningenniveau, hetgeen zich vertaalt in hoge tarieven, en dat deze voorkeur toevallig vaak voorkomt in gemeenten met lage woningwaarden. Dat is niet geheel ondenkbaar, omdat in gebieden met lage woningwaarden verhoudingsgewijs vaak op partijen wordt gestemd die pleiten voor relatief veel overheidsvoorzieningen.

5.4. Andere oorzaken

Niet alle gemeenten met hoge tarieven hebben relatief lage woningwaarden (Abcoude en Bunnik bijvoorbeeld zijn opvallende uitzonderingen). Het zou ook zo kunnen zijn dat tekortgemeenten hoge belastingen hebben omdat de verdeelmaatstaven van de Fvw nog onvoldoende rekening houden met de kosten van de getroffen gemeenten. Het valt bijvoorbeeld op dat tabel 4 veel gemeenten bevat die een slechte bodem hebben. Opmerkelijk is ook dat de meeste (voormalige) artikel 12-gemeenten nadeel zouden hebben van de OZB-operatie. Misschien worden nadeelgemeenten wel door een te lage algemene uitkering gedwongen om hoge OZB-tarieven te hanteren. Het Rijk houdt voortdurend bij of de feitelijke uitgaven van gemeenten nog in de pas lopen met de verdeelmaatstaven, maar dat onderzoek concentreert zich op het verband tussen de verdeelmaatstaven en de *samenstelling* van de gemeentelijke uitgaven.²³ Of bepaalde groepen gemeenten te weinig geld krijgen om een voorzieningenniveau te bieden dat gelijkwaardig is aan dat van andere gemeenten met een zelfde belastingtarief is op die manier lastig na te gaan. Om daar achter te komen zou specifiek onderzoek nodig zijn.

²³ Hiervan wordt jaarlijks verslag gedaan in het *Periodiek onderhoudsrapport gemeentefonds*, dat wordt gepubliceerd als bijlage bij de begroting van het gemeentefonds. Er wordt op macroniveau een vergelijking gemaakt tussen de uitgaven van de gemeenten en de algemene uitkering. Bekeken wordt of de uitsplitsing van beide naar beleidsclusters overeenkomt.

6. Compensatie door het Rijk?

Gezien de grote gaten die afschaffing van de OZB op woningen zou slaan in de begrotingen van een aantal relatief armlastige gemeenten rijst de vraag of het Rijk hiervoor compensatie zou moeten bieden. Dit zou kunnen door middel van een *ad hoc*-regeling, of door aanpassing van de verdeelmaatstaven en de bijbehorende gewichten in de Financiële-verhoudingswet. Of compensatie door het Rijk gewenst is hangt echter af van de achtergrond van het financiële nadeel dat gemeenten met hoge OZB-tarieven zouden ondervinden van de OZB-operatie. Kort gezegd: is de gemeente daar zelf voor verantwoordelijk, of niet?

6.1. Ad hoc-regeling

In de eerste plaats is een regeling op *ad hoc*-basis denkbaar, die gemeenten met een nadeel van meer dan x euro per inwoner een y-tal jaren z% van het nadeel vergoedt. Dit in aanvulling op een regeling die voorziet in een geleidelijk invoering door middel van suppletieuitkeringen, hetgeen standaard is bij grote aanpassingen in het verdeelsysteem van de algemene uitkering.

Omdat een dergelijke regeling tijdelijk zal moeten zijn ontkomen de getroffen gemeenten niet aan structurele aanpassingen. De kans op een ruimhartige regeling moet niet te hoog worden aangeslagen. Dit kost geld dat met de conjuncturele terugval steeds lastiger te vinden is. Bovendien heeft VVD-leider Zalm al laten weten weinig medelijden te hebben met de getroffen gemeenten, die hij verwijt jarenlang te hoge tarieven te hebben gehanteerd.²⁴

6.2. Aanpassing Financiële-verhoudingswet

Of de Fvw moet worden aangepast hangt er van af waarom tekortgemeenten er zo slecht af komen. Mogelijke oorzaken zijn in het vorige hoofdstuk behandeld. Als er door achterstallig onderhoud sprake is van een langzame aanpassing van de belastingtarieven bij gemeenten die voordeel hadden van de herverdeling in het kader van de nieuwe Fvw, dan is er geen reden om een structurele oplossing te zoeken. Een tijdelijke overgangsmaatregel volstaat in dat geval.

Moet de oorzaak gezocht worden in het *flypaper effect*, en hebben gemeenten die er na invoering van de nieuwe Fvw op vooruitgingen zonder noodzaak hoge belastingtarieven gehandhaafd, dan hoeft de Fvw ook niet te worden aangepast. In dit geval moet de aanpassing van de gemeenten zelf komen. Hetzelfde geldt als gemeenten bewust voor hoge tarieven hebben gekozen om een hoog voorzieningenniveau te kunnen bieden. Afschaffing van de OZB impliceert immers dat het (bijna) afgelopen moet zijn met de vrijheid van gemeenten zelf hun voorzieningenniveau te kiezen.

In het laatste geval, als bij de verdeling van de algemene uitkering nog onvoldoende rekening wordt gehouden met kostenverschillen tussen gemeenten,

²⁴ *Telegraaf*, 15 juli 2002.

ligt het voor de hand te onderzoeken of de Fvw kan worden aangepast. Een perfect verdeelstelsel is echter niet haalbaar.

Mocht het voornemen de OZB op woningen af te schaffen uitgevoerd worden, dan is onderzoek naar de achtergrond van de hoge OZB-tarieven in nadeelgemeenten dus gewenst.

7. Conclusies

7.1. Herverdeling

Afschaffing van de OZB op woningen zou een aanzienlijke herverdeling tot gevolg hebben doordat de algemene uitkering in de ene gemeente veel sterker zou stijgen dan in de andere. Deze herverdeling gaat *grosso modo* van arm naar rijk en van stad naar rand. Arme gemeenten krijgen relatief weinig gecompenseerd via de algemene uitkering. Voor de inwoners van deze gemeenten weegt deze compensatie niet op tegen de hogere rijksbelastingen die nodig zijn om de wegvallende OZB-inkomsten te compenseren.

Ook binnen gemeenten zou sprake zijn van denivellering. Huishoudens met een laag inkomen profiteren niet van afschaffing van de OZB doordat zij kwijtschelding genieten, of zij kunnen er op achteruitgaan doordat voor de OZB hogere en degressieve rioolrechten en reinigingsheffingen in de plaats komen. Bovendien profiteren huurders in mindere mate dan eigenaren, en lage inkomens minder dan hoge inkomens.

7.2. Verschillen in voorzieningenniveau en financiële problemen

Een tweede gevolg van de OZB-operatie zou zijn dat sommige gemeenten aanzienlijk meer te besteden zouden krijgen (tot € 114 per inwoner), en andere gemeenten aanzienlijk minder (tot € 130 per inwoner). Het wegvallen van de belastingopbrengst uit de OZB op woningen wordt op gemeenteniveau niet precies gecompenseerd door de toename van de algemene uitkering. Verwacht mag worden dat verschillen in voorzieningenniveau hierdoor zullen toenemen. Hiervoor zal bij publiek noch volksvertegenwoordiging veel begrip bestaan.

Nadeelgemeenten kunnen ongeveer de helft van hun financiële terugval opvangen door verhoging van rioolrechten en reinigingsheffingen tot kostendekkend niveau. Hierdoor zal de belastingdruk direct met ongeveer € 116 miljoen stijgen. Een aantal gemeenten blijft dan nog met een aanzienlijk financieel gat zitten (tot € 62 euro per inwoner). Dit geldt onder meer voor zeven van de tien gemeenten die nu of de afgelopen drie jaar de artikel 12-status bezaten. Verder gaat het voor een groot deel om grote en middelgrote steden met een zwakke sociale structuur. Mocht de OZB-operatie inderdaad worden uitgevoerd, dan is onderzoek nodig naar de wenselijkheid van compensatie van de meest getroffen nadeelgemeenten. Of dit wenselijk is hangt af van de mate waarin gemeenten zelf verantwoordelijk geacht moeten worden voor de dreigende financiële problemen.

7.3. Conclusie

Eerder is al aangetoond dat er geen goede argumenten zijn voor afschaffing van de OZB op woningen, en dat aan afschaffing juist allerlei nadelen zijn

verbonden.²⁵ Nu blijkt bovendien dat afschaffing tot grote en denivellerende herverdeeleeffecten zou leiden, en dat een aantal gemeenten in grote financiële moeilijkheden zou komen. Bovendien neemt de belastingdruk paradoxaal genoeg toe in plaats van af, zodat de geplande lastenverlichting die de invoering van het nieuwe ziektekostenstelsel moet begeleiden spaak loopt. Alles overziende lijkt het verstandig het voornemen de OZB op woningen af te schaffen te heroverwegen.

²⁵ C.A. de Kam, *OZB op woningen moet blijven*, Voordracht op congres Afschaffen OZB-woningen: (on)wenselijk? Den Haag, 9 september 2002, M.A.Allers, 'Heisa rond de lokale belastingen', *B&G*, mei/juni 2002, blz. 5-8. Zie ook M.A. Allers, C.A. de Kam, L. van Leeuwen, J.A. Monsma en C.G.M. Sterks, *Voor- en nadelen van afschaffing van de OZB op woningen*, te verschijnen (2002).

Bijlage: bedragen per gemeente

Deze bijlage bevat een tabel met de herverdeeleeffecten per gemeente. Alle bedragen hebben betrekking op 2002. De tabel bevat de volgende kolommen:

- Stijging algemene uitkering. Dit is de toename van de algemene uitkering, in euro per inwoner, doordat een bedrag gelijk aan de gedeerde opbrengst van de OZB op woningen aan het gemeentefonds wordt toegevoegd. Getallen die tegen een blauwe achtergrond zijn weergegeven zijn lager dan gemiddeld, getallen tegen een rode achtergrond zijn hoger dan gemiddeld.
- Wegvallende OZB-opbrengst. Dit is de bestaande opbrengst (2002) van de OZB op woningen in euro per inwoner, berekend als het tarief vermenigvuldigd met de belastinggrondslag. Getallen die tegen een blauwe achtergrond zijn weergegeven zijn hoger dan gemiddeld, getallen tegen een rode achtergrond zijn lager dan gemiddeld.
- Mutatie gemeentelijke inkomsten. Dit is het saldo van de toename van de algemene uitkering en de gedeerde belastingopbrengst, in euro per inwoner. Getallen die tegen een blauwe achtergrond zijn weergegeven zijn negatief, getallen tegen een rode achtergrond zijn positief.
- Idem, kostendekkende tarieven riolering en reiniging. Dit is gelijk aan de mutatie van de gemeentelijke inkomsten, waar financieel nadeel zoveel mogelijk is ondervangen door de tarieven van rioolrecht of reinigingsheffing te verhogen. Getallen die tegen een blauwe achtergrond zijn weergegeven zijn negatief, getallen tegen een rode achtergrond zijn positief of nul.
- Idem, als percentage van de OZB-opbrengst. Dit getal geeft aan hoeveel de inkomsten teruglopen als percentage van de bestaande OZB-opbrengst (woningen en niet-woningen). Getallen die tegen een blauwe achtergrond zijn weergegeven zijn negatief, getallen tegen een rode achtergrond zijn positief of nul.
- Compenserende verhoging tarief niet-woningen. Dit is het percentage waarmee het OZB-tarief voor niet-woningen zou moeten worden verhoogd om de teruggelopen inkomsten op te vangen. Hierbij is al uitgegaan van kostendekkende tarieven bij rioolrecht en reinigingsheffing.

Getallen die tegen een rode achtergrond zijn afgedrukt zijn dus "gunstig", getallen die tegen een blauwe achtergrond staan zijn "ongunstig".

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen	
Groningen							
Appingedam	87	148	-61	0	0%		
Bedum	89	109	-19	-11	-8%		37%
Bellingwedde	94	117	-23	0	0%		
De Marne	92	83	9	9	7%		
Delfzijl	87	118	-31	0	0%		
Eemsum	81	162	-80	0	0%		
Groningen	100	137	-37	-37	-15%		36%
Grootegast	88	104	-16	0	0%		
Haren	148	181	-33	0	0%		
Hoogezand-Sappemeer	89	119	-30	0	0%		
Leek	101	115	-14	0	0%		
Loppersum	84	112	-28	-16	-10%		36%
Marum	103	103	0	0	0%		
Menterwolde	90	127	-37	0	0%		
Pekela	81	119	-38	-28	-18%		70%
Reiderland	81	127	-45	-18	-9%		29%
Scheemda	88	164	-76	-20	-8%		25%
Slochteren	96	98	-2	-2	-2%		4%
Stadskanaal	93	106	-14	-13	-9%		31%
Ten Boer	81	123	-42	-1	0%		2%
Veendam	91	97	-6	-1	-1%		2%
Vlagtwedde	99	90	9	9	7%		
Winschoten	92	151	-59	-56	-22%		52%
Winsum	87	132	-45	-4	-2%		12%
Zuidhorn	93	96	-3	0	0%		
Friesland							
Achtkarspelen	92	129	-38	0	0%		
Ameland	222	139	84	84	44%		
Boarnsterhim	109	114	-6	0	0%		
Bolsward	97	104	-8	0	0%		
Dantumadeel	89	99	-9	-2	-1%		8%
Dongeradeel	90	85	5	5	4%		
Ferwerderadiel	82	99	-17	0	0%		
Franekeradeel	93	112	-19	0	0%		
Gaasterlan-Sleat	120	115	5	5	3%		
Harlingen	93	97	-4	0	0%		
Heerenveen	114	126	-12	-12	-7%		25%
Het Bildt	86	143	-58	0	0%		
Kollumerland en Nieuwkruisla	95	87	7	7	6%		
Leeuwarden	92	170	-78	0	0%		
Leeuwarderadeel	90	137	-47	-21	-13%		71%
Lemsterland	117	121	-4	0	0%		
Littenseradiel	91	97	-6	0	0%		

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de reiniging	Idem, kostendeckende tarieven riolering en opbrengst	Compenserende verhoging tarief niet- woningen	
Menaldumadeel	90	104	-14	0	0%		
Nijefurd	112	108	4	4	3%		
Ooststellingwerf	103	80	24	24	23%		
Opsterland	101	117	-16	0	0%		
Schiermonnikoog	342	355	-13	0	0%		
Skarsterlan	109	87	22	22	18%		
Smallingerland	98	131	-33	-1	0%		1%
Sneek	98	120	-22	-3	-2%		5%
Terschelling	203	119	83	83	47%		
Tytsjerksteradiel	105	118	-14	0	0%		
Vlieland	229	245	-16	0	0%		
Weststellingwerf	109	131	-22	0	0%		
Wunseradiel	93	88	5	5	4%		
Wymbritseradiel	106	91	15	15	12%		
Drenthe							
Aa en Hunze	121	120	1	1	1%		
Assen	100	112	-12	-12	-7%		18%
Borger-Odoorn	111	144	-33	0	0%		
Coevorden	107	128	-21	0	0%		
De Wolden	127	116	11	11	7%		
Emmen	98	156	-58	-28	-13%		46%
Hoogeveen	102	107	-5	-5	-3%		10%
Meppel	107	105	2	2	1%		
Midden Drenthe	106	96	9	9	6%		
Noordenveld	130	114	15	15	9%		
Tynaarlo	128	113	16	16	11%		
Westerveld	150	123	26	26	17%		
Overijssel							
Almelo	98	123	-25	-25	-12%		31%
Bathmen	129	126	4	4	2%		
Borne	119	115	3	3	2%		
Dalfsen	123	90	33	33	26%		
Denekamp	117	129	-12				
Deventer	107	121	-14	-14	-8%		26%
Enschede	101	156	-55	-51	-21%		57%
Haaksbergen	114	136	-22	-22	-12%		47%
Hardenberg	100	94	7	7	5%		
Hellendoorn	115	107	8	8	6%		
Hengelo O	107	127	-20	-20	-11%		32%
Hof van Twente	122	110	12	12	7%		
Kampen	95	85	10	10	8%		
Losser	113	86	27	27	24%		
Oldenzaal	114	136	-22	-18	-9%		29%
Olst	118	110	8	8	5%		

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Ommen	133	123	9	9	5%	
Raalte	122	108	14	14	9%	
Rijssen	110	99	11	11	8%	
Staphorst	98	52	45	45	58%	
Steenwijk	116	120	-4	0	0%	
Tubbergen	105	105	1	1	0%	
Vriezenveen	98	103	-6	-6	-4%	23%
Wierden	113	104	9	9	7%	
Zwartewaterland	91	94	-3	-3	-2%	5%
Zwolle	117	142	-25	-24	-10%	27%
Gelderland						
Aalten	113	73	39	39	37%	
Angerlo	150	133	18	18	11%	
Apeldoorn	133	160	-26	0	0%	
Arnhem	120	221	-101	-6	-2%	6%
Barneveld	134	94	40	40	29%	
Bemmel	123	99	25	25	21%	
Bergh	125	74	52	52	53%	
Beuningen	127	122	5	5	3%	
Borculo	113	81	32	32	27%	
Brummen	131	119	13	13	8%	
Buren	132	87	45	45	38%	
Culemborg	120	157	-37	-1	0%	1%
Didam	129	64	65	65	76%	
Dinxperlo	129	68	61	61	69%	
Doesburg	118	133	-15	-14	-9%	48%
Doetinchem	122	111	11	11	7%	
Druten	116	117	0	0	0%	
Duiven	118	100	18	18	12%	
Ede	133	146	-14	-14	-7%	22%
Eibergen	105	106	-1	0	0%	
Elburg	121	78	43	43	40%	
Epe	145	122	23	23	16%	
Ermelo	141	112	30	30	16%	
Geldermalsen	135	116	19	19	12%	
Gendringen	114	91	24	24	19%	
Gorssel	171	126	45	45	32%	
Groenlo	122	131	-9	0	0%	
Groesbeek	136	88	48	48	41%	
Harderwijk	114	92	22	22	16%	
Hattem	139	121	18	18	12%	
Heerde	137	84	53	53	51%	
Hengelo Gld	122	104	17	17	13%	
Heumen	141	95	46	46	41%	

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Hummelo en Keppel	131	92	40	40	35%	
Kesteren	108	90	18	18	15%	
Lichtenvoorde	112	88	24	24	20%	
Lingewaal	120	77	43	43	46%	
Lochem	134	100	34	34	24%	
Maasdriel	129	92	36	36	28%	
Millingen aan de Rijn	120	116	4	4	3%	
Neede	114	133	-19	-2	-1%	5%
Neerijnen	124	108	16	16	10%	
Nijkerk	131	105	26	26	18%	
Nijmegen	122	237	-115	-6	-2%	5%
Nunspeet	134	72	61	61	63%	
Oldebroek	118	74	43	43	42%	
Overbetuwe	119	94	25	25	21%	
Putten	143	63	81	81	93%	
Renkum	166	225	-59	-14	-5%	26%
Rheden	142	175	-33	-33	-15%	83%
Rijnwaarden	105	85	20	20	19%	
Rozendaal	260	246	13	13	5%	
Ruurlo	125	90	35	35	30%	
Scherpenzeel	127	83	43	43	42%	
Steenderen	114	65	49	49	53%	
Tiel	112	95	17	17	12%	
Ubbergen	144	107	36	36	26%	
Voorst	135	87	48	48	39%	
Vorden	142	84	59	59	55%	
Wageningen	134	140	-6	0	0%	
Warnsveld	125	108	17	17	14%	
Wehl	119	73	46	46	46%	
West Maas en Waal	122	116	7	7	4%	
Westervoort	109	107	2	2	2%	
Wijchen	127	133	-6	0	0%	
Winterswijk	122	93	29	29	20%	
Wisch	120	88	32	32	25%	
Zaltbommel	118	99	19	19	12%	
Zelhem	124	80	44	44	41%	
Zevenaar	123	101	22	22	16%	
Zutphen	116	94	22	22	16%	
Utrecht						
Abcoude	194	256	-62	-62	-22%	242%
Amerongen	129	126	3	3	2%	
Amersfoort	130	176	-47	0	0%	
Baarn	174	99	75	75	58%	
Breukelen	165	154	11	11	6%	

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, kostendeckende tarieven riolering en reiniging	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Bunnik	151	207	-55	-54	-20%	86%
Bunschoten	121	75	46	46	44%	
De Bilt	197	156	41	41	22%	
De Ronde Venen	153	130	22	22	14%	
Doorn	190	180	10	10	4%	
Driebergen-Rijsenburg	179	152	27	27	16%	
Eemnes	151	124	27	27	18%	
Houten	131	155	-24			
IJsselstein	132	112	21	21	16%	
Leersum	170	132	38	38	26%	
Leusden	145	119	26	26	16%	
Loenen	187	163	24	24	13%	
Lopik	124	92	32	32	27%	
Maarn	193	157	36	36	19%	
Maarssen	135	112	23	23	16%	
Montfoort U	132	123	9	9	6%	
Nieuwegein	128	121	6	6	3%	
Oudewater	137	71	66	66	68%	
Renswoude	104	65	39	39	41%	
Rhenen	137	146	-9	-9	-5%	23%
Soest	167	123	43	43	26%	
Utrecht	135	149	-14	0	0%	
Veenendaal	117	94	23	23	17%	
Vianen	123	62	61	61	62%	
Wijk bij Duurstede	133	118	15	15	11%	
Woerden	145	110	35	35	24%	
Woudenberg	133	137	-4	-4	-2%	10%
Zeist	183	141	42	42	22%	
Noord-Holland						
Aalsmeer	154	149	5	5	2%	
Alkmaar	117	109	8	8	4%	
Amstelveen	172	147	24	24	11%	
Amsterdam	155	113	43	43	21%	
Andijk	112	86	26	26	18%	
Anna Paulowna	109	99	10	10	8%	
Beemster	140	108	32	32	24%	
Bennebroek	197	137	60	60	37%	
Bergen NH	209	157	52	52	27%	
Beverwijk	115	113	2	2	1%	
Blaricum	300	208	93	93	37%	
Bloemendaal	284	252	32	32	11%	
Bussum	201	95	105	105	95%	
Castricum	150	115	35	35	27%	
Den Helder	106	120	-14	-14	-7%	20%

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de reiniging	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en opbrengst	Compenserende verhoging tarief niet- woningen	
Diemen	147	106	41	41	22%		
Drechterland	113	88	25	25	24%		
Edam-Volendam	129	85	44	44	39%		
Enkhuizen	111	158	-47	0	0%		
Graft-De Rijp	133	78	54	54	57%		
Haarlem	133	135	-2	-2	-1%	5%	
Haarlemmerliede Spaarnwoud	144	134	9	9	5%		
Haarlemmermeer	140	156	-16	-16	-5%	9%	
Harenkarspel	132	77	55	55	54%		
Heemskerk	121	116	5	5	4%		
Heemstede	203	179	24	24	11%		
Heerhugowaard	109	126	-17	-17	-10%	34%	
Heiloo	168	93	74	74	68%		
Hilversum	163	157	6	6	2%		
Hoorn	110	112	-2	0	0%		
Huizen	168	79	89	89	91%		
Landsmeer	155	152	3	3	2%		
Langedijk	133	101	33	33	25%		
Laren	299	185	114	114	51%		
Medemblik	118	119	-2	0	0%		
Muiden	181	127	53	53	35%		
Naarden	213	134	78	78	45%		
Niedorp	118	119	-1	0	0%		
Noorder-Koggenland	118	108	10	10	8%		
Obdam	110	103	7	7	6%		
Oostzaan	125	107	18	18	14%		
Opmeer	107	85	22	22	19%		
Ouder-Amstel	172	143	29	29	11%		
Purmerend	112	113	-1	0	0%		
Schagen	128	124	4	4	3%		
Schermer	123	119	4	4	3%		
Stede Broec	102	81	21	21	22%		
Texel	183	85	97	97	78%		
Uitgeest	123	109	14	14	11%		
Uithoorn	154	138	16	16	9%		
Velsen	127	138	-11	-11	-5%	13%	
Venhuizen	126	98	28	28	21%		
Waterland	149	142	6	6	4%		
Weesp	132	109	23	23	14%		
Wervershoof	115	75	40	40	35%		
Wester-Koggenland	117	48	70	70	115%		
Wieringen	115	99	16	16	14%		
Wieringermeer	94	94	0	0	0%		
Wijdereen	183	149	34	34	18%		

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Wognum	116	81	36	36	36%	15%
Wormerland	123	121	2	2	1%	
Zaanstad	119	139	-20	-10	-5%	
Zandvoort	185	174	12	12	6%	
Zeevang	142	121	21	21	15%	
Zijpe	155	103	52	52	38%	
Zuid-Holland						
Alblasserdam	110	120	-10	-10	-6%	22%
Albrandswaard	135	121	14	14	8%	
Alkemade	144	112	33	33	21%	
Alphen aan den Rijn	121	115	6	6	4%	25%
Barendrecht	144	157	-13	-13	-6%	
Bergambacht	128	129	-1	0	0%	
Bergschenhoek	119	107	12	12	9%	
Berkel en Rodenrijs	124	136	-12	0	0%	
Bernisse	122	120	2	2	2%	
Binnenmaas	129	110	19	19	12%	
Bleiswijk	122	87	35	35	25%	
Bodegraven	125	88	37	37	29%	
Boskoop	129	169	-39	-39	-18%	82%
Brielle	131	130	1	1	1%	
Capelle aan den IJssel	114	119	-5	0	0%	
Cromstrijen	126	124	1	1	1%	
De Lier	118	154	-36	0	0%	
Delft	123	140	-18	-16	-8%	
Dirksland	112	82	31	31	29%	24%
Dordrecht	107	122	-15	0	0%	
Giessenlanden	139	80	59	59	56%	
Goedereede	184	135	49	49	31%	
Gorinchem	116	92	24	24	17%	
Gouda	126	157	-31	-27	-12%	
Graafstroom	116	94	22	22	15%	42%
Hardinxveld-Giessendam	110	72	38	38	37%	
Heerjansdam	128	99	29	29	26%	
Hellevoetsluis	117	113	4	4	3%	
Hendrik-Ido-Ambacht	114	126	-12	0	0%	
Hillegom	140	131	10	10	6%	
Jacobsvoude	150	108	42	42	31%	
Katwijk	134	78	57	57	56%	
Korendijk	114	87	27	27	26%	
Krimpen aan den IJssel	122	165	-43	-43	-20%	86%
Leerdam	110	101	9	9	6%	
Leiden	127	257	-130	0	0%	
Leiderdorp	145	150	-6	-6	-3%	15%

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen	
Leidschendam-Voorburg	144	146	-1				
Liemeer	133	109	23	23	16%		
Liesveld	114	87	27	27	23%		
Lisse	139	84	56	56	44%		
Maasland	139	131	8	8	3%		
Maassluis	110	106	4	4	3%		
Middelharnis	108	86	22	22	19%		
Monster	121	112	9	9	5%		
Moordrecht	122	151	-28	-28	-15%	79%	
Naaldwijk	127	117	10	10	5%		
Nederlek	126	122	4	4	3%		
Nieuwerkerk a/d IJssel	125	138	-13	-13	-8%	52%	
Nieuwkoop	154	160	-7	0	0%		
Nieuw-Lekkerland	96	101	-5	-5	-4%	17%	
Noordwijk	186	144	41	41	23%		
Noordwijkerhout	148	73	75	75	76%		
Oegstgeest	175	153	22	22	12%		
Oostflakkee	108	122	-14	-14	-9%	53%	
Oud-Beijerland	117	157	-40	0	0%		
Ouderkerk	115	155	-40	-40	-20%	82%	
Papendrecht	119	110	9	9	6%		
Pijnacker-Nootdorp	129	130	-1	0	0%		
Reeuwijk	166	196	-30	-12	-5%	28%	
Ridderkerk	114	114	0	0	0%		
Rijnsburg	132	129	3	3	2%		
Rijnwoude	128	147	-19	-12	-6%	27%	
Rijswijk	138	126	12	12	6%		
Rotterdam	103	141	-38	-37	-11%	19%	
Rozenburg	105	99	6	6	5%		
Sassenheim	149	94	54	54	40%		
Schiedam	100	107	-7	0	0%		
Schipluiden	131	118	13	13	9%		
Schoonhoven	125	126	-1	0	0%		
's-Gravendeel	115	114	1	1	1%		
's-Gravenhage	123	132	-9	0	0%		
's-Gravenzande	122	73	48	48	49%		
Sliedrecht	109	82	27	27	23%		
Spijkensisse	100	119	-19	-12	-8%	34%	
Strijen	114	95	19	19	15%		
Ter Aar	133	113	20	20	12%		
Valkenburg ZH	124	97	27	27	12%		
Vlaardingen	110	144	-34	-34	-17%	62%	
Vlist	143	128	16	16	9%		
Voorhout	135	113	21	21	16%		

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) opbrengst	Idem, kostendeckende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen	
Voorschoten	161	169	-8				27%
Waddinxveen	120	114	6	6	4%		
Warmond	176	155	21	21	10%		
Wassenaar	276	167	109	109	55%		
Wateringen	126	139	-12	-12	-7%		
Westvoorne	185	119	66	66	49%		
Zederik	118	75	43	43	41%		
Zevenhuizen-Moerkapelle	126	110	16	16	10%		43%
Zoetermeer	120	192	-72	-32	-12%		
Zoeterwoude	139	103	36	36	15%		
Zwijndrecht	116	126	-10	-10	-5%		18%
Zeeland							
Axel	94	93	1	1	1%		12%
Borsele	100	128	-28	0	0%		
Goes	111	169	-58	0	0%		
Hontenisse	92	107	-15	0	0%		
Hulst	102	99	3	3	3%		
Kapelle	104	110	-6	0	0%		
Middelburg	108	115	-7	-7	-4%		
Noord-Beveland	188	225	-36	0	0%		
Oostburg	137	114	24	24	15%		
Reimerswaal	89	94	-6	0	0%		
Sas van Gent	89	96	-7	0	0%		
Schouwen-Duiveland	150	141	9	9	5%		
Sluis-Aardenburg	124	94	31	31	22%		
Terneuzen	91	84	7	7	4%		
Tholen	89	64	26	26	30%		
Veere	157	130	27	27	16%		
Vlissingen	108	127	-19	0	0%		
Noord-Brabant							
Aalburg	115	117	-1	0	0%		
Alphen-Chaam	145	119	26	26	15%		
Asten	145	98	46	46	32%		
Baarle-Nassau	146	136	10	10	5%		
Bergeijk	150	103	46	46	33%		
Bergen op Zoom	111	102	10	10	5%		
Bernheze	129	124	5	5	3%		
Best	144	94	50	50	40%		
Bladel	140	99	41	41	28%		
Boekel	121	94	27	27	19%		
Boxmeer	128	120	9	9	5%		
Boxtel	131	119	12	12	8%		
Breda	134	121	14	14	7%		
Cranendonck	147	125	22	22	12%		

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Cuijk	117	84	33	33	26%	
Deurne	125	104	21	21	14%	
Dongen	119	98	21	21	16%	
Drimmelen	125	78	48	48	47%	
Eersel	143	144	-2	0	0%	
Eindhoven	135	117	18	18	9%	
Etten-Leur	120	107	13	13	9%	
Geertruidenberg	116	76	40	40	27%	
Geldrop	128	101	26	26	20%	
Gemert-Bakel	122	102	20	20	13%	
Gilze en Rijen	114	92	22	22	15%	
Goirle	130	104	26	26	20%	
Grave	119	123	-4	0	0%	
Haaren	149	121	28	28	18%	
Halderberge	131	98	33	33	25%	
Heeze-Leende	155	119	35	35	23%	
Helmond	118	151	-33	-33	-16%	55%
Heusden	131	88	44	44	40%	
Hilvarenbeek	138	105	33	33	26%	
Laarbeek	131	97	34	34	26%	
Landerd	132	98	33	33	23%	
Lith	132	116	16	16	9%	
Loon op Zand	124	104	20	20	14%	
Maasdonk	129	100	29	29	19%	
Mierlo	143	112	31	31	22%	
Mill en Sint Hubert	133	95	38	38	32%	
Moerdijk	124	110	14	14	5%	
Nuenen c.a.	158	187	-29	-1	0%	2%
Oirschot	140	94	46	46	31%	
Oisterwijk	154	110	43	43	31%	
Oosterhout	136	116	19	19	11%	
Oss	123	104	18	18	12%	
Ravenstein	130	120	10	10	5%	
Reusel-De Mierden	129	127	2	2	1%	
Roosendaal	118	107	11	11	7%	
Rucphen	126	82	44	44	42%	
Schijndel	138	89	49	49	41%	
's-Hertogenbosch	135	134	2	2	1%	
Sint-Anthonis	119	91	28	28	20%	
Sint-Michielsgestel	150	140	11	11	7%	
Sint-Oedenrode	138	96	43	43	34%	
Someren	127	80	47	47	42%	
Son en Breugel	165	149	16	16	7%	
Steenbergen	116	106	10	10	7%	

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, kostendeckende tarieven riolering en reiniging	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Tilburg	116	106	10	10	6%	
Uden	131	124	6	6	3%	
Valkenswaard	147	126	21	21	12%	
Veghel	120	95	26	26	18%	
Veldhoven	142	116	26	26	15%	
Vught	150	130	19	19	11%	
Waalre	178	132	45	45	31%	
Waalwijk	118	104	15	15	10%	
Werkendam	113	94	19	19	16%	
Woensdrecht	126	100	26	26	17%	
Woudrichem	118	98	19	19	15%	
Zundert	147	104	42	42	30%	
Limburg						
Ambt Montfort	129	102	27	27	23%	
Arcen en Velden	131	106	24	24	18%	
Beek	132	132	0	0	0%	
Beesel	125	79	46	46	47%	
Bergen L	118	84	35	35	31%	
Brunssum	115	117	-1	0	0%	
Echt	126	100	25	25	19%	
Eijsden	124	83	41	41	40%	
Gennep	127	88	39	39	32%	
Gulpen-Wittem	135	145	-11	0	0%	
Haelen	126	81	44	44	32%	
Heel	127	91	36	36	29%	
Heerlen	114	137	-24	-3	-2%	4%
Helden	117	99	18	18	13%	
Heythuysen	119	71	47	47	51%	
Horst aan de Maas	127	132	-5			
Hunsel	120	88	32	32	27%	
Kerkrade	110	151	-41	-41	-20%	79%
Kessel	131	102	28	28	21%	
Landgraaf	114	145	-30	-30	-18%	110%
Maasbracht	125	91	35	35	27%	
Maasbree	115	98	17	17	13%	
Maastricht	127	143	-16	-16	-7%	21%
Margraten	140	118	23	23	16%	
Meerlo-Wanssum	126	103	23	23	16%	
Meerssen	143	144	-1	-1	-1%	5%
Meijel	121	83	39	39	36%	
Mook en Middelaar	161	153	8	8	4%	
Nederweert	127	91	36	36	29%	
Nuth	129	100	29	29	23%	
Onderbanken	125	144	-19	-2	-1%	10%

	Stijging algemene uitkering	Wegvallende ozb-opbrengst	Mutatie gemeentelijke inkomsten	Idem, als percentage van de (totale) OZB-opbrengst	Idem, kostendeekkende tarieven riolering en reiniging	Compenserende verhoging tarief niet-woningen
Roerdalen	134	116	18	18	13%	137%
Roermond	119	97	23	23	16%	
Roggel en Neer	118	73	45	45	48%	
Schinnen	129	127	2	2	1%	
Sevenum	122	122	-1	0	0%	
Simpelveld	125	149	-24	-24	-14%	
Sittard-Geleen	125	121	4	4	2%	
Stein	125	113	12	12	9%	
Susteren	128	105	23	23	19%	
Swalmen	120	103	17	17	14%	
Thorn	138	104	34	34	25%	
Vaals	131	92	39	39	34%	
Valkenburg aan de Geul	140	156	-16	-16	-7%	
Venlo	118	148	-30	0	0%	25%
Venray	118	119	-2	-2	-1%	
Voerendaal	131	93	38	38	35%	2%
Weert	134	102	32	32	22%	
Flevoland						
Almere	102	116	-15	-15	-10%	47%
Dronen	100	93	8	8	6%	
Lelystad	94	170	-77	-42	-15%	40%
Noordoostpolder	89	88	1	1	0%	
Urk	71	82	-10	0	0%	1%
Zeewolde	111	108	3	3	2%	

Verder verkrijgbaar in de reeks COELO-rapporten:

- 94-1 M.A. Allers, C.A. de Kam, *Advies over de kostentoedeling van waterschappen*, 1994.
- 95-1 M.A. Allers, C.G.M. Sterks, *Naar een geïntegreerd stelsel voor gesubsidieerde arbeid? Evaluatie van de voorstellen van de commissie Houben*, 1995.
- 95-2 M.A. Allers, *Inkomenseffecten van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid*, 1995.
- 96-1 C.G.M. Sterks, M.A. Allers, *Herziening van de financiële verhouding en de lokale lastendruk*, 1996.
- 96-2 M.A. Allers, *Financiële gevolgen van de verruiming van het kwijtscheldingsbeleid van de gemeente Groningen*, 1996.
- 96-3 M.A. Allers, *Profijt van de gemeentelijke overheid. De invloed van het gemeentebestel op de koopkracht van de minima in Groningen*, 1996.
- 96-4 M.A. Allers, *De Armoedenota en het minimabeleid in de gemeente Delfzijl*, 1996
- 96-5 C.A. de Kam, M.A. Allers, *Om de loongrens. Verkenning van gevolgen van grondslag-versmalling bij de premieheffing voor de Ziekenfondswet*, 1996
- 97-1 M.A. Allers, *Tariefdifferentiatie in de OZB en de fiscale concurrentiepositie van de gemeente Groningen*, 1997
- 97-2 C.G.M. Sterks, *Alternatieven voor milieuleges*, 1997
- 97-3 M.A. Allers, *Gemeentelijke woonlasten voor water- en walbewoners vergeleken*, 1997.
- 97-4 Drs. A.J.W.M. Verhagen, *Criteria aan de verdeelmaatstaven van specifieke uitkeringen*, 1997
- 98-1 M.A. Allers, *De invloed van de burger op de gemeentelijke belastingdruk*, 1998
- 99-1 M.A. Allers, *Gemeentelijk minimabeleid en armoedeval*, 1999.
- 99-2 M.A. Allers, *Armoedebestel en armoedeval in Vlaardingen*, 1999.
- 00-1 A.J.W.M. Verhagen, *COELO-Overzicht specifieke uitkeringen 1999, 2000*.
- 00-2 M.A. Allers, *Armoedebestel en armoedeval in Soest*, 2000.
- 00-3 K. Grit, *Dynamiek van de lokale overheid. Economisering in Tilburg*, 2000.
- 00-4 M.A. Allers en A. Veenkamp, *Een woonlastenfonds voor Groningen?*, 2000.
- 00-5 M.A. Allers, *Armoedebestel en armoedeval in Alphen aan den Rijn*, 2000.
- 00-6 M.A. Allers, *Armoedeval in Amsterdam, 2000-2001*, 2000.
- 00-7 M.A. Allers, *Het decentrale belastinggebied, de kwaliteit van de lokale afweging en de politieke participatie*, 2000.
- 01-1 A.J.W.M. Verhagen, *Voorstel voor wijziging van de Financiële-verhoudingswet en enkele andere wetten*, 2001.
- 02-1 E. Gerritsen, M.A. Allers, *Weerstandvermogen en vermogenspositie gemeente Apeldoorn*, 2002.
- 02-2 E. Gerritsen, *Begrotingsvergelijking gemeente Zaanstad*, 2002
- 02-3 M.A. Allers, *Armoedebestel en armoedeval in Heerlen*, 2002.

Bovenstaande rapporten kunnen worden gedownload van Internet (zie hieronder), of besteld door overmaking van €10 per exemplaar + €5 administratie- en verzendkosten op giro 5528794, ten name van COELO Groningen, onder vermelding van de gewenste nummers.

Andere COELO-uitgaven:

Diverse auteurs, *Atlas van de lokale lasten*. Verschijnt jaarlijks sinds 1997.

E. Gerritsen en M.A. Allers, *Decentrale Overheden in Balans? Een atlas van de vermogensposities van de decentrale overheden*, April 2001.

M.A. Allers en J. den Heeten, *Armoedeval: is ontsnappen mogelijk?*, COELO/SGBO, bundel bij het gelijknamige symposium te Leeuwarden, 20 maart 2000.

Meer informatie over COELO en COELO-publicaties is beschikbaar op Internet:

Internet: **www.coelo.nl**